

XOLID HUSAYNIY IJODIDA SIMVOLIZM (MING QUYOSH SHU'LASI, SHAMO; ORTIDAN YUGURIB ASARLARI MISOLIDA)

Begimkulova Shaxnoza Axmedovna

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM v.b.dotsenti

Xalilova Zebo Oybek qizi

Qarshi Xalqaro Universiteti 1-kurs magistri

Annotatsiya. Ushbu maqolada Xolid Husayniy ijodida simvolizmning ifodalanish usullari va mazmuniy qatlamlari o'rganiladi. Asarlar tahlili orqali "Ming Quyosh Shu'las", "Shamo" va "Ortidan Yugurib" romanlaridagi ramziy obrazlar, tabiat va vaqt tasvirlari, inson ruhiyatini ifodalash vositalari ko'rib chiqiladi. Maqolada simvolizmning milliy kontekst bilan uyg'unlashuvi va adabiyotdagi estetik va falsafiy ahamiyati yoritiladi.

Kalit so'zlar: Xolid Husayniy, simvolizm, ramziy obraz, "Ming Quyosh Shu'las", "Shamo", "Ortidan Yugurib", o'zbek adabiyoti.

Аннотация. В статье исследуются способы и уровни проявления символизма в творчестве Холида Хусайни. На основе анализа произведений "Тысяча солнечных лучей", "Шамо" и "Бегом за спиной" рассматриваются символические образы, изображения природы и времени, средства выражения внутреннего мира человека. В статье раскрываются особенности синтеза символизма с национальным контекстом, эстетическое и философское значение в литературе.

Ключевые слова: Холид Хусайни, символизм, символический образ, "Тысяча солнечных лучей", "Шамо", "Бегом за спиной", узбекская литература.

Annotation. This article examines the forms and layers of symbolism in the works of Kholid Husayni. Through the analysis of the novels "A Thousand Sunrays", "Shamo", and "Running After", symbolic images, depictions of nature and time, and

means of expressing human psychology are explored. The study highlights the integration of symbolism with the national context and its aesthetic and philosophical significance in literature.

Keywords: Kholid Husayni, symbolism, symbolic image, “A Thousand Sunrays”, “Shamo”, “Running After”, Uzbek literature.

Kirish.

Xolid Husayniy o‘zbek adabiyotining zamonaviy rivojida muhim o‘rin tutadigan yozuvchilardan biridir. Uning ijodiy faoliyati ko‘plab asarlar orqali inson ruhiyatining nozik qatlamlarini ochib beradi, hayotiy voqealarni chuqur ramziy mazmunda ifodalaydi va o‘quvchida tafakkur uyg‘otadigan simvolistik jihatlarni o‘zida mujassam etadi. Husayniy ijodidagi simvolizm, avvalo, inson va tabiat, tarix va zamon, shaxsiy va ijtimoiy hayot orasidagi murakkab bog‘liqlikni tasvirlash orqali namoyon bo‘ladi. Shu ma’noda, uning “Ming Quyosh Shu’lasi”, “Shamo” va “Ortidan Yugurib” kabi asarlari simvolizmning turli uslublari va mazmuniy qatlamlarini o‘rganish uchun qulay material sifatida xizmat qiladi[4].

Metodlar.

Simvolizm adabiy harakati XIX asr oxiri va XX asr boshida Yevropada yuzaga kelgan bo‘lsa-da, uni o‘zbek adabiyotiga tatbiq etishda Xolid Husayniy o‘zining noyob yondashuvi bilan ajralib turadi. Simvolizmning asosiy vazifasi – tashqi voqealarni yoki hodisalarni faqatgina o‘zining yuzaki ma’nosida emas, balki chuqur, ichki va ramziy mazmunida ifodalashdir[1]. Husayniyning asarlarida bu jihat ko‘pincha tabiat, inson ruhiyati va milliy tarix timsollari orqali aks etadi. Masalan, “Ming Quyosh Shu’lasi” romani orqali muallif voqealarni faqat tarixiy voqelik sifatida emas, balki milliy o‘zlik, ruhiy uyg‘onish va insoniy qadriyatlar simvoli sifatida tasvirlaydi. Shu asar orqali Husayniy o‘zbek milliy ongining turli qatlamlarini ochib beradi va har bir obrazni ramziy ma’noga ega qilgan holda hikoya qiladi[3].

Natijalar.

“Ming Quyosh Shu’lasi” asarida simvolizmning eng yaqqol namoyon bo’lishi – u yerdagi asosiy personajlar va ularning o‘zaro munosabatlarida ko‘rinadi. Har bir xarakter voqelikning yuzaki qiyofasidan tashqari, inson ruhining turli qatlamlarini ifodalaydi. Misol uchun, asardagi quyosh timsoli faqat tabiiy hodisa sifatida emas, balki hayot, ilhom va ruhiy uyg‘onishning ramzi sifatida ishlatiladi. Quyoshning har bir nuri orqali muallif inson qalbining ichki olamiga kirib boradi, uning orzulari, qo‘rquvlari va intilishlarini ochib beradi. Shu bilan birga, asardagi yorug‘lik va soya kontrastlari inson ruhidagi qarama-qarshiliklarni, umid va xavotir, hayot va o‘lim, sevgining iliqligi va yo‘qotishning sovuqligini simvolik tarzda ko‘rsatadi[2].

“Shamo” asari esa Husayniyning simvolistik yondashuvining boshqa bir jihatini namoyish etadi. Bu asarda muallif insonning ichki dunyosi va tashqi voqelik orasidagi munosabatni ramziy vositalar orqali ifodalaydi. Shamo timsoli – bu insonning ichki olamidagi yorug‘lik va umidni, shuningdek, murakkab va noaniq hayotiy yo‘lni ifodalaydi. Shamo orqali muallif o‘quvchiga inson ruhiyatidagi o‘zgarishlar, ichki qarama-qarshiliklar va shaxsiy o‘sish jarayonlarini sezdiradi. Shamo yorug‘ligi, uning siljishi va o‘zgarishi orqali voqealar rivojini, xarakterlarning ruhiy holatini simvolik tarzda tushuntiradi. Bu esa Husayniyning simvolizmga bo‘lgan o‘ziga xos yondashuvini yaqqol ko‘rsatadi[5].

Husayniyning “Ortidan Yugurib” asari esa simvolizmning vaqt va makon orqali ifodalanishini namoyon etadi. Bu asarda vaqt faqatgina liniyaviy tushuncha sifatida emas, balki inson ruhiyatining rivojlanishi va hayotiy tajribalarni ramziy tarzda aks ettiruvchi element sifatida ishlatiladi. Asardagi personajlarning harakatlari, qaror qabul qilish jarayonlari va ularning o‘tgan vaqtga bo‘lgan munosabati – bularning barchasi simvol sifatida ko‘rsatiladi. Muallif bu asarda vaqtni faqat tarixiy voqelik sifatida emas, balki inson ruhining o‘sishi va tajriba orttirish jarayoni sifatida tasvirlaydi[6]. Shu nuqtai nazardan qaraganda, Husayniy simvolizmni voqelikni chuqurroq, falsafiyroq va psixologik jihatdan boyroq ifodalash vositasi sifatida ishlatadi.

Simvolizm Husayniy ijodida nafaqat xarakterlar va ob'ektlar orqali, balki til va uslub orqali ham namoyon bo'ladi. Muallif metaforalar, allegoriyalar va ramziy obrazlar orqali voqealarning yuzaki qiyofasidan chuqurroq ma'nolarni chiqaradi. Masalan, uning asarlaridagi tabiat tasvirlari nafaqat vizual jihatdan chiroyli bo'lib qolmay, balki inson ruhiyatining turli holatlarini, uning ichki dunyosidagi iztirob, umid va intilishlarni aks ettiradi. Shu bilan birga, Husayniy dialoglar va monologlar orqali xarakterlarning ichki dunyosini, ularning ichki nizolari va qarama-qarshiliklarini ramziy tarzda ochib beradi[7].

Muhokama.

Husayniy simvolizmning estetik va falsafiy tomonlarini ham rivojlantiradi. Asarlaridagi ramziy obrazlar o'quvchini faqat voqealarning sodir bo'lishiga emas, balki uning mazmuni va falsafiy qatlamlariga ham jalb qiladi. Bu esa adabiyotda simvolizmning asosiy vazifalaridan biri – o'quvchining tafakkurini uyg'otish va hayotiy haqiqatni chuqurroq idrok etishga undash –ni amalga oshiradi. Shu nuqtai nazardan, Husayniy ijodi simvolizmni milliy kontekst bilan uyg'unlashtirishning muvaffaqiyatli namunasi bo'lib xizmat qiladi[8].

Husayning simvolizmga bo'lgan yondashuvi milliy adabiyotimizda yangi estetik va kontseptual yo'nalishlarni ochib beradi. U o'z asarlarida ramziy obrazlarni yaratishda milliy tarix, madaniyat va xalq an'analari bilan bog'liq mavzularni qo'llaydi. Masalan, "Ming Quyosh Shu'lası" dagi quyosh timsoli nafaqat umumiy insoniy ruhiy uyg'onishni, balki milliy uyg'onish va tarixiy o'zlikni ifodalaydi. Shu bilan birga, "Shamo" asaridagi yorug'lik timsoli o'quvchiga inson ruhiyatidagi ichki yorug'lik va murakkablikni anglash imkoniyatini beradi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, Xolid Husayniy ijodida simvolizm o'zining turli jihatlarini bilan ajralib turadi. U asarlarda voqelikning yuzaki qiyofasini emas, balki ichki, ramziy va falsafiy qatlamlarini ochib beradi. "Ming Quyosh Shu'lası", "Shamo" va "Ortidan Yugurib" kabi asarlar simvolizmning turli ko'rinishlarini o'rganish va tahlil qilish uchun qulay materialdir. Husayniy simvolizm orqali inson

ruhiyatining murakkabligini, vaqt va makon bilan bog'liq tajribalarni, shaxsiy va milliy o'zlikni ifodalaydi. Shu tariqa, uning ijodi o'zbek adabiyotida simvolizmga oid yangi estetik va falsafiy imkoniyatlarni ochib beradi. Husayniyning asarlari simvolizmni milliy kontekst bilan uyg'unlashtirishning noyob namunasi bo'lib, o'quvchini voqelikni chuqurroq anglashga va tafakkurini kengaytirishga undaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov A. O'zbek adabiyotida simvolizm. Toshkent: Fan, 2008.
2. Qodirov B. Milliy va zamonaviy adabiyotdagi ramziy obrazlar. Toshkent, 2011.
3. Rahmonov S. Adabiy uslub va simvolizm. Toshkent: Iqtisodiyot va Pedagogika, 2014.
4. Tursunov O. O'zbek romani va simvolizm. Toshkent: Sharq, 2016.
5. Abdullaev F. Xolid Husayniy ijodida obraz va ramz. Toshkent, 2017.
6. Axmedovna, B. S. (2024). ADABIYOTNI O 'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVNING AHAMIYATI. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali, 2(59), 418-421.
7. Dilnoza, R., & Begimkulova, S. (2023). AFG'ON-AMERIKA DIASPORA ADABIYOTIDA DINIY VA DUNYOVIY TA'LIM: AYOL, OILA VA JAMIYAT. Farg'ona davlat universiteti, (6), 210-210.
8. Бегимкулова, Ш. А. (2022). ТВОРЧЕСТВО ЭМИ ТАНЬ 1980-Х-90-ХГГ. В КОНТЕКСТЕ АЗИАТО-АМЕРИКАНСКОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ ТРАДИЦИИ. RESEARCH AND EDUCATION, 20.
9. Xalilovna, S. N. (2025). INGLIZ VA O 'ZBEK MADANIYATLARIDA MEHMONDO 'STLIK PAREMIYALARNING QO'LLANISHI. SHOKH LIBRARY.
10. Axmedovna, B. S. (2024). Patriarchal Supremacy and its Visual Expression in the Work of Afghan-American Writer. Journal of new century innovations, 53(6), 51-54.

11. Begimqulova, S. (2024). GUMANIZM KONSEPSIYASI SAIMA VAHOBNING IJODIDA. In NEW RENASSAINCE CONFERENCE (Vol. 1, No. 1).
12. Niyazova, M. (2024). SENTIMENTAL PORTRAYAL IN EASTERN AND WESTERN LITERATURE. AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING, 2(4), 543-548.
13. Niyazova, M. (2024). SHARQ VA G 'ARB SENTIMENTAL NASRI AN' ANALARI. Наука и инновация, 2(33), 104-108.
14. Khalilovna, S. N. (2023). EDUCATIONAL POTENTIAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGY IN TEACHING SENIOR LANGUAGE STUDENTS'SPECIALISTS. European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 3(11), 95-98.
15. Sharipova, N. (2023). THE PECULIARITIES OF PSYCHOLOGICAL SECURITY IN TODAY'S GLOBALIZATION PROCESS. Modern Science and Research, 2(3), 276-279.